

ціонарний та експедиційний, автор вказав на їхні основні переваги та недоліки, зупинився на прикладах результативного застосування в Україні того й іншого, охарактеризував методи експедиційного дослідження і вказав на можливість їхнього поєднання. Окремо М. Глушко акцентував на найповнішій відповідності для проведення студентських практик кушового методу, оскільки він дає змогу перевірити достовірність отриманої інформації.

Для досягнення найкращого результату надзвичайно важливо правильно обрати об'єкти для дослідження, інакше етнограф, у кращому разі, змарнує час. Відповідно, визначаючи види об'єктів польового дослідження і вказуючи на різні прийоми їхнього обстеження, М. Глушко водночас дає практичні рекомендації, як уникнути можливих помилок.

Проведенню будь-якої експедиції передують підготовча робота. Її автор посібника поділяє на дві рівноважливих частини: наукову й технічне забезпечення.

Наукова частина і для керівника, і для решти учасників експедиції полягає насамперед в ознайомленні з літературою про те чи інше явище народної культури, яке планується вивчати, з історією та природно-географічними особливостями краю, з місцевою демографічною ситуацією, особливо в плані етнічної структури населення, в опрацюванні музейних етнографічних колекцій. Вінцем наукової частини підготовки експедиції має бути укладена керівником програма, основні пункти якої відображено у посібнику.

Щодо забезпечення експедиції технічними засобами й матеріалами, у посібнику стисло викладено практично всі головні рекомендації – від доцільності залучення в експедицію професійного фотографа чи відеооператора і до того, якою має бути палітурка польового щоденника чи де розміщувати посуд і продукти харчування. Тут, однак, дійсно потрібно віддати належне кожній дрібниці, адже неправильно підібране взуття, неякісні акумулятори, відсутність звичайного «файлика» як захисту від дощу для графічної інформації можуть звести нанівець результати щонайменше одноденної праці.

В окремий розділ посібника виділено види і методи польових досліджень, такі, як наукові спостереження, опитування населення (праця з інформаторами), фіксація речових матеріалів та збір етнографічних колекцій. Автор чітко структурує кожен із них, визначає доцільність та ефективність їхнього застосування в тій чи іншій етнографічній ситуації. Після ознайомлення з цим розділом стає зрозумілим, що без належного вміння у застосуванні методів, без потрібної системності й послідовності у роботі її ефективність малоімовірна. Адже справді, годі описати річне обрядове коло, коли не зібрав відомостей, наприклад, про весняну обрядовість. Подекуди й самому доводилося бачити, як до музейних колекцій добирали просто старі речі, без огляду на стан їхнього збереження, тоді як можна було взяти такі самі за конструкцією, дещо новіші, зате краще збережені. Безумовно, вдалим у плані відбору для колекцій найбільш типових предметів є й приклад із посібника про різьблений гуцульський посуд для молочних продуктів, якого гуцули, вправні різьбярі, зазвичай не орнаментували, щоб було легше мити.

Чи не найпоширенішим різновидом польової роботи етнографа є збір вербальної інформації. У посібнику, крім характеристики двох основних способів такого збору (анкетування, інтерв'ю та їхніх різновидів), бачимо також розгорнутий екскурс в історію етнографічних програм, починаючи з останньої чверті XVIII ст. Також, що суттєво, тут подано загальні вимоги, за якими має складатися така програма.

Важливою складовою польового етнографічного дослідження є праця з інформатором. М. Глушко, здається, передбачив у висвітленні цього питання майже все, починаючи від пошуків потрібного респондента і завершуючи повторною зустріччю з ним вже після того, як деякий час тому попрощалися. Така, на перший погляд, надмірна деталізація є виправданою у тому сенсі, що в роботі з людьми важливим є будь-який нюанс. Одна необережна репліка щодо питань релігії чи політичних уподобань, наприклад, може зробити марними пройдені до хати потрібного інформатора кілометри. З іншого боку, навіть не маючи зайвого часу, інформатори, буває, шкодують студентів і відповідають на їхні запитання після слізних запевнень, що інакше викладач поставить їм двійку.

Врахував автор посібника й питання етичних норм поведінки під час проведення сеансу серед самих етнологів, якщо опитування проводить не один. Це також подекуди має суттєвий вплив на якість і кількість отриманої інформації.

Значну частину посібника присвячено методиці й практиці збору польових матеріалів про господарську діяльність, матеріальну та духовну культуру, суспільні стосунки українців. Відповідні розділи є, по-суті, розгорнутими класифікаторами, за якими можна скласти чітке уявлення, про що і як саме потрібно опитувати респондентів з тієї чи іншої галузі